

Ribozajednica u godini 1988.

Pod ovim sam se naslovom već više posljednjih godina javljao u zadnjim brojevima godišta našeg časopisa »Ribarstvo Jugoslavije«. Može se reći da je to već postala mala tradicija. To je svojevrsni raport ili izvještaj o djelatnosti ribarskog udruženja — Poslovne zajednice slatkovodnog ribarstva Jugoslavije, i stanju u slatkovodnom ribarstvu. To je ocjena našega rada i privrednih kretanja, ali i zabilješka za buduće generacije ribara. Jednom će to njima, sigurno, biti zanimljivo, a dobro će doći i nekom kroničaru. Koliko su nam nedostajali takvi podaci i dokumenti kada smo radili monografiju »100 godina ribogojstva na tlu Jugoslavije«. Iz tako siromašnih podataka nije bilo moguće stvoriti sliku o stanju i razvoju ribarstva, a kamoli o ljudima, ribarima i ribarskim stručnjacima i o njihovoj redovnoj aktivnosti. Zato, dobrim dijelom, i radi toga pišem ove članke.

Imamo još mjesec i pol dana (od vremena pisanja članka) do kraja godine, pa se može dogoditi još dosta toga što će ostati nezabilježeno. Ipak je gotovo sve završeno, i proizvodnja i većina aktivnosti. Prodaju ribe, kretanje cijena i djelatnosti »Ribozajednice« možemo predvidjeti jer su i planirani.

Proizvodnja i bilanca slatkovodne ribe

Planom rada i aktivnosti Ribozajednice za godinu 1988. u šaranskim je ribnjacima planirana proizvodnja od 26 000 tona, u pastvrskim ribogojilištima od 3 000 tona, a ulov u otvorenim vodama od 2 000 tona. Dakle, ukupno je planirana proizvodnja od 31 000 tona slatkovodne ribe.

Kako nam precizniji statistički podaci u SR Hrvatskoj pokazuju blagi porast proizvodnje u šaranskim ribnjačarstvima, a godina je i unatoč velikoj suši bila dosta povoljna, možemo ustvrditi da će se plan od 26 000 tona toplivodnih riba ostvariti.

U pastvrskim ribnjacima planirano je proizvesti 3 000 tona ribe, a na osnovi procjene izvršenja u godini 1987. 2 500 tona. Budući da je ta procjena bila pogrešna, jer je proizvedeno dvostruko više (5 000 tona), na osnovi izvještaja s terena o kretanju proizvodnje procjenjujemo da će biti proizvedeno 4 000 tona pastrva.

O ulovu na otvorenim vodama nemamo pouzdanih podataka napose o ulovu sportskih ribolovaca. Kako nema vijesti o osjetnijem smanjenju ili povećanju ulova, planirane 2 000 tona procjenjujemo realnim.

Prema iznesenom, proizvodnja i ulov slatkovodne ribe u godini 1988. iznosit će 32 000 tona.

Osim ovih više-manje statističkih podataka, zanimaju nas i pozitivna kretanja, novosti u proizvodnji i tehnologiji, koji bi mogli vući naprijed i pokrenuti ribarstvo iz dugogodišnje stagnacije. Nažalost toga nema, ničim se ne možemo pohvaliti. Mogli bismo spomenuti samo uspješnu proizvodnju oko 100 tona lososa u kaveznom uzgoju na ušću rijeke Krke. No to je proizvodnja u bočatoj vodi u organizaciji RO »Šibenka« pa se slatkovodno ribarstvo time i nema pravo podičiti.

Osim proizvodnje i njezina praćenja, bilanca ribe također je vrlo važna ekonomska kategorija koja se planira i prati u ribarskom udruženju, komorama i u državnim organima.

Zalihe iz prethodne (1987. godine) bile su oko 9 000 tona, od čega na konzumnu ribu otpada samo 3 000 tona. Dodamo li tome proizvodnju i ulov od 32 000 tona, bilo je na raspolaganju 41 000 tona slatkovodne ribe. Ako se odbije 2 650 tona za planirani izvoz, koji će se, nadamo se, i ostvariti, i 8 350 tona zaliha za iduću godinu, ostaje za potrošnju u zemlji 30 000 tona, od čega 23 000 tona konzumne ribe, a ostalo čini nasad i riba za reprodukciju. Prema tome, potrošnja će po Jugoslavenu biti manje od 1,1 kg, na kojoj smo razini već godinama.

Prodaja ribe

Prije spomenutih 23 500 tona konzumne ribe najvećim se dijelom prodaje u specijaliziranim prodavaonicama i u prodajnoj mreži ribarskih trgovačkih organizacija, od kojih je najveća Ribarsko gazdinstvo »Beograd«. Osim njega snažnu prodajnu mrežu imaju Ribarsko gazdinstvo »Ečka«, Ribarstvo DTD Novi Sad, Ribnjačarstvo »Jelas« Oriovac, Ribnjačarstvo »Zagreb«, »Zagrepčanka« iz Zagreba i »Ribopromet« iz Daruvara. Veći dio slatkovodne ribe, posebno šarana, i dalje se prodaje u kratkom vremenskom razdoblju u prosincu za vjerskih praznika u Srbiji.

Cijene su slatkovodne ribe u toku godine nekoliko puta povećavane, zapravo su pratile veliko povećanje ostalih vrsta mesa, napose piletine. U proljeće, dok su cijene odlukom SIV-a još bile zamrznute, cijene su šarana najčešće bile 2 500 dinara za kg, u ljeto 4 000 za kg, u jesen 6 000 dinara za kg, a u prosincu se očekuje cijena od 8 000 do 9 000 dinara za kg. To je povećanje od 260—300%. Cijene su pastrva u proljeće bile 3 500 za kg, ljeto 6 000, u jesen 12 000 do 13 000 za kg, a na kraju godine očekuje se cijena od 18 000 do 20 000 za kg, što je povećanje od 400—470%. Najviše su se povećale cijene smuđa koji se prodaje po 30 000 do 40 000 za kg, i to uglavnom izravno ugostiteljima i hotelima. I usprkos ovakvu povećanju cijena, riba zaostaje i gubi korak u toj utrci cijena s mesom, a osobito s proizvodnim troškovima, među kojima su kudikamo najviše porasle kamate na obrtne kredite. U mnogim ribarskim organizacijama kamate premašuju zarade radnika i one su najveći trošak jednak trošku hrane za ribu. Unatoč ovakvom stanju u prvom polugodištu nije među ribarskim organizacijama bilo gubitaka zahvaljujući novom obračunskom sistemu. Ali zato svi strepe za kraj godine, kada se ponovno očekuje novi obračunski sistem koji bi mogao dovesti do gubitaka.

Što ribarska privreda očekuje u godini 1989. u prvoj godini reforme, to zasad nitko ne zna. Ako su, međutim, ne uvedu realne kamate, primjerene našem proizvodnom 2-3-godišnjem ciklusu proizvodnje s niskim obrtajem kapitala, možemo, nažalost, očekivati i likvidaciju pojedinih ribarskih organizacija.

Iz ove nepovoljne ekonomske situacije nije nas mogao izvući ni relativno dobar izvoz i povoljnije izvozne cijene zbog velikog pada vrijednosti dinara u odnosu prema valutama uvoznčkih zemalja i zahvaljujući izvoznim stimulacijama. Inače, cijene su naše ribe na zapadnonjemačkom tržištu i dalje u padu i smanjile su se na 2,50 DM za kg, a to je cijena iz 60-ih godina, dok smo 70-ih godina dobivali sada nezamislivih 3,50 MD/kg. I unatoč tako niskim cijenama zbog loše kvalitete i ostalih nepovoljnih uvjeta, da nije našeg soma, s njemačkog bi nas tržišta potpuno istisnuli.

Na danas našem najvećem i najboljem, talijanskom tržištu, jedva se uspijeva povećati cijena za 100 ltl/kg, tj. na 2 000 ltl/kg. Dakle, samo 5% u dvije godine, a na domaćem tržištu cijenu smo povećali 300%.

Što se to događa s našim izvozom? Nesumnjivo je to rezultat dvaju osnovnih faktora: organizacije našeg izvoza i velike konkurencije na inozemnom tržištu.

Organizacija našeg izvoza nikad nije bila lošija. Postoji deset i više izvoznika od kojih su uglavnom njih četiri-pet podijelilo i prisvojilo domaće proizvođače i inozemne kupce. Ima tu zahvata u tuđa područja, ali se uglavnom održavaju autonomni teritoriji. Isti ili još gori jest slučaj s uvozom ono malo riblje hrane. Rezultat je prije opisan, a krivci su svi drugi i sve drugo, samo mi sami nismo. Poslovna zajednica koju smo za to i osnovali i koja je nekada izvozila 90% količina, sada niti izvozi niti ima ikav utjecaj u njegovoj organizaciji.

AKTIVNOSTI POSLOVNE ZAJEDNICE

Aktivnosti Poslovne zajednice možemo podijeliti na samoupravne i administrativno-stručne, pa ćemo ih tako i opisati i prokomentirati.

Samoupravne aktivnosti

Održane su dvije sjednice Skupštine Ribozajednice. Na prvoj sjednici usvojeni su završni račun i izvještaj za godinu 1987. te Plan rada i aktivnosti u 1988. U financijskom je planu znatno izmijenjen način financiranja Poslovne zajednice. Članovi su svrstani u sedam grupa, umjesto sadašnje tri, čime je provedeno pravednije zaduženje članarine prema ekonomskoj snazi članova. Izabran je direktor Poslovne zajednice (treći mandat inž. Cvjetana Bojčića) i donesene su Odluka o pokretanju inicijative za udruživanje poslovnih zajednica slatkovodnog i morskog ribarstva i Odluka o osnivanju Fonda za razvoj ribarstva.

Na drugoj sjednici raspravljano je o reformi privrednog sistema i o tekućim ekonomskim mjerama i njihovu utjecaju na ribarstvo, o polugodišnjem završnom računu i o rebalansu plana te o aktivnostima u vezi s udruživanjem dviju Poslovnih zajednica. Također se raspravljalo i odlučivalo o prijedlozima za dodjelu odlikovanja, a cijenama ribe na domaćem i inozemnom tržištu te o problemu koromana.

Izvršni odbor Skupštine održao je pet sjednica. Na njima se raspravljalo o istoj problematici kao i sjednicama Skupštine, ali o nekim problemima više puta kako bi se

delegati dobro pripremili za sjednicu Skupštine. Osobito je velika pažnja posvećena izvozu ribe, osnivanju Fonda za razvoj ribarstva i udruživanju dviju poslovnih zajednica. Na dva potonja pitanja posebno ćemo se osvrnuti u ovom napisu.

Može se još spomenuti i samoupravna aktivnost Zbora radnika Radne zajednice Ribozajednice, koji je o problematici koja se tiče cijeloga ribarstva i članova Poslovne zajednice raspravljao samo u smislu pripreme materijala i odluka za samoupravne organe PZ, a nakon donošenja odluka o tome kako ih i na koji način provesti. No u domeni raspodjele osobnih dohoda i izvršenja zadataka, Zbor je radnika raspravljao i odlučivao samostalno.

Udruživanje poslovnih zajednica

Još je prošle godine pokrenuta inicijativa za udruživanje poslovnih zajednica slatkovodnog i morskog ribarstva u jednu poslovnu zajednicu. U godini 1988. o tome je raspravljano i odlučivano na objema sjednicama Skupštine i na nekoliko sjednica Izvršnog odbora. Na sjednici Skupštine u srpnju u Lipovljanima donesena je Odluka o produženju mandata delegatima Skupštine za šest mjeseci, upravo radi provođenja aktivnosti o udruživanju u jednu poslovnu zajednicu i onda izbora delegata za skupštinu te jedinstvene poslovne zajednice.

Svijest i uvjerenost u opravdanost udruživanja prisutne su i u slatkovodnom i u morskog ribarstvu. Uostalom, to nije prva inicijativa za takvo udruživanje; bilo ih je nekoliko dosada. Ipak, do udruživanja nije došlo vjerojatno zbog nedovoljne uvjerljivosti argumenata predlagača o opravdanosti, zbog društveno-ekonomske klime i realnosti koje uopće nisu pogodovale niti poticale udruživanje u privredi i, na kraju, zbog nedostatka volje, angažiranosti i upornosti predlagača te snaga razvoja u oba dijela ribarstva.

Uvjeren sam da je sada situacija drukčija i povoljnija za udruživanje. U prvome redu tu su društveno-ekonomske prilike i preobražaj obaju ribarstava koji nas upućuju na udruživanje. Stupanje na snagu korjenite privredne reforme slijedeće i idućih godina donijet će neusporedivo teže uvjete privređivanja i ovisnost o tržištu i njegovim zakonitostima. Za prevladavanje očekivanih teškoća bit će nam i jednim i drugima potrebno mnogo više rada, znanja, stručnosti i organiziranosti, aktiviranje svih rezervi, ekonomičnog poslovanja i smanjenja svih mogućih troškova. Smatra se da svemu tome može znatno pridonijeti jedna jedinstvena i dobro organizirana Poslovna zajednica.

Bez pažljive analize čini se da je morsko i slatkovodno ribarstvo jedno drugom suprotstavljeno, bez zajedničkih interesa, upućeno na konkurenciju. Dosada je toga i bilo. Međutim, ako znamo da je danas potrošnja ukupne ribe u Jugoslaviji oko 3,5 kg po stanovniku, po čemu smo na dnu ljestvice u Evropi i od čega je oko 1,5 kg čini uvozna morska riba, a samo oko 1,1 kg domaće slatkovodne ribe, jasno je da na toj osnovi ne treba niti smije biti suprotstavljanja i konkurencije, nego zajedništvo i zajednički napor za mijenjanje toga stanja. Mijenjanje toga stanja mora biti u korist i u interesu razvoja obaju ribarstava, a protiv uvoza ribe, što je opet trajni interes društva.

U svjetlu toga osnovnog zajedničkog interesa izvode se i mnogi ostali, kao što su suradnja i razmjena iskustava u uzgoju ribe, uvoz ribe i riblje hrane, izvoz ribe i ribljih preradevina te nastup na domaćem tržištu.

Zajednički bi se ciljevi ukratko mogli definirati ovako:

— izboriti odgovarajući položaj ribarstva u privrednom sistemu, što ćemo ujediniti lakše postići

— svi ili bar većinu subjekata (OUR-a) ribarstva uključiti u Poslovnu zajednicu ribarstva Jugoslavije i time postići institucionalnost, odnosno status grupacije u komorskom sistemu (možda ovaj cilj neće biti toliko bitan u budućnosti, ali, sigurno, može pomoći unapređenju ribarstva)

— ostvariti jedinstveni i snažan Fond za unapređenje izvoza riba i preradevina i razvoj ribarstva i u njega uključiti sve organizacije morskog i slatkovodnog ribarstva i ribarske znanosti

— provoditi zajedničke trajne akcije nastupa na domaćem tržištu radi veće potrošnje ribe

— provoditi zajedničko planiranje razvoja ribarstva i ribarske znanosti

— provoditi i unapređivati izdavačku djelatnost radi informiranja i izdavanja stručne literature.

Trenutno je stanje akcije oko udruživanja »u zatišju«. Administracije i stručne grupe poslovnih zajednica izrađuju Samoupravni sporazum o udruživanju. Rad usporava nesigurnost u vezi s novim zakonom o poduzećima. Već je u optjecaju nekoliko potpuno oprečnih prijedloga u kojima se poslovne zajednice tek spominju.

Istini za volju, treba napomenuti da u morskome ribarstvu klima, raspoloženje i aktivnost za udruživanje nisu na istoj visini kao u slatkovodnom ribarstvu, iako su oni ovaj put pokrenuli inicijativu.

Smatramo da ovaj put ne bismo trebali niti smjeli odstati. Ni duga tradicija postojanja ovih poslovnih zajednica (više od 30 godina) ne bi ništa izgubila, osim formalnosti, jer predviđa da bi se specifični problemi morskog i slatkovodnog ribarstva i u novoj organizaciji rješavali potpuno autonomno i samostalno.

Fond za razvoj ribarstva i neposredne slobodne razmjene rada u obavljanju znanstvenoistraživačkih radova

Nakon višekratnih pokušaja ipak smo uspjeli osnovati taj Fond za koji je SAS potpisalo 25 organizacija, od čega 22 proizvodne. Većina ih je iz SR Hrvatske, a znanstvene organizacije isključivo iz Hrvatske. Taj Fond, odnosno sufinanciranje znanstvenih radova, zasad je podržao samo SIZ za nauku Hrvatske i u toku je već i ostvarivanje dijela financiranja. Izrađen je i prihvaćen petogodišnji program znanstvenih radova, koji čine najvitalnije probleme ribarske znanosti i prakse. Ako provedemo vlastite odluke o financiranju toga programa (u što ne smijemo sumnjati i unatoč velikim teškoćama), možemo se nadati da će se ribarstvo pokrenuti iz dugogodišnje stagnacije. Ako nam pak uspije udruživanje, taj Fond slatkovodnog ribarstva dat će novu kvalitetu postojećem Fondu za unapređenje izvoza (morskog) ribarstva, a pristupanjem organizacija morskog ribarstva financiranju razvoja i znanosti stvorit će se snažna financijska osnova razvoja cjelokupnoga našeg ribarstva.

Administrativno-stručne aktivnosti

Ove aktivnosti obuhvaćaju su brojne zadatke a provodile su se stalno, svakodnevno. Spomenut ćemo samo najvažnije.

Suradnja s DPZ-ima, komorama i udruženjima privrede

Suradnja Poslovne zajednice i aktivnosti »s trećim licima«, kako se to uobičajeno kaže, najviše se odnosi na organe društveno-političke zajednice i državne uprave, privredne komore i STOFO.

Poslovna je zajednica i ove godine od Saveznog komiteta za tržište i cijene ishodila dozvolu za upotrebu pšenice za prehranu riba. S našim zahtjevom za promjenu režima uvoza hrane za riblju mlađ išlo je mnogo teže. Nije prihvaćena promjena na režim LB (slobodno) jer je hrana za mlađ riba uključena u tarifni broj ukupne stočne hrane za koju ne dolazi u obzir (bar zasada) slobodni uvoz. Nađeno je kompromisno rješenje da nam se odobri privremeni uvoz na LB-režim samo određena količina od 1500 tona hrane za mlađ, što u ovome trenutku zadovoljava naše potrebe. Za iduću godinu nastavljamo daljnju akciju uključivanja hrane za mlađ u posebni tarifni broj s režimom slobodnog uvoza.

Suradnja s Privrednom komorom Jugoslavije gotovo je odumrla. Odgovarajuća služba PKJ vrlo malo pomaže nam u opravdanim zahtjevima, a Koordinacioni odbor za ribarstvo i Grupacija bili su potpuno neaktivni, za što glavna odgovornost pada na tu službu.

Naprotiv, suradnja je s Privrednom komorom Hrvatske i dalje primjerena. Uključeni smo u sve informacije i sjednice Vijeća udruženja poljoprivrede i možemo se uvijek osloniti na njihovu podršku.

Što reći o suradnji sa STOFO-om kojega je Ribozajednica još uvijek član. Sada se to svodi na pozive da prisustvujemo sjednicama Skupštine jednom-dvaput na godinu. Pozive na sjednice Odbora za ribarstvo ne dobivamo. Tako je postignut cilj isključenja Ribozajednice iz aktivnog udjela u kreiranju politike izvoza ribe.

Međunarodna suradnja

Ova godina nije bila bogata međunarodnom suradnjom, ali se ona ipak održava na zadovoljavajućoj razini. Češka ribarska delegacija specijalista za mehanizaciju posjetila je Ribnjačarstvo »Jelas«, Končanice te »Šiščane« i »Iridu« u Daruvaru. Ocijenili su da se i u nas može uspješno primjenjivati sistem centralnog izlova ribe u zimovnicima, kao i njihova brojna ostala mehanizacija koja se kod njih proizvodi i primjenjuje. Dogovoreno je da naši češki partneri isporuču projektnu dokumentaciju izlovnog sistema (što će se tek ovih dana vjerojatno realizirati).

Sa zemljama SEV-a suradnja i dalje »šepa«, a osnovni su uzroci nedostatak novčanih sredstava, ali i interesa. Ipak smo uspjeli da predstavnici Veterinarskog fakulteta iz Zagreba (dr. Željka Mataščin) prisustvuju sastanku specijalista za riblje bolesti koji se održao u Češkim Buđevicima.

Ove je godine opet u Veroni organizirana međunarodna konferencija »Aquacultura 88« sa sajmom ribarske opre-

me. U Veronu su organizirano došli samo Slovenci, a još mnogi jugoslavenski ribarski rukovodioci i stručnjaci prisustvovali su u raznoraznim aranžmanima kao gosti talijanskih partnera. (Spali smo na to da ne možemo platiti ni putne troškove za nekoliko dana da bismo prisustvovali tako važnoj ribarskoj priredbi.) Ovogodišnja Verona nije donijela nekih značajnih noviteta, ali su već poznate stvari dotjerane i usavršene. Napredni svijet ne čeka, ne stagne.

Bila je dogovorena i suradnja s Rumunjskom, na njihov prijedlog. Mi smo taj prijedlog preko Zavoda za tehničku suradnju prihvatili i pozvali ih na dogovor, a onda je Rumunjskoj strani trebalo šest mjeseci da odgovore i najave svoj dolazak u kratkom roku. To se na takav način i na brzinu nije moglo prihvatiti.

Dvojica naših ribarskih stručnjaka su proljetos boravili u Francuskoj na specijalizaciji mriješčenja acipenserida. Specijalizacija je ostvarena u sklopu poslovno tehničke suradnje s francuskom organizacijom »CEMAGREF« iz Bordeaux-a.

Izdavačka djelatnost

Izdavačka se aktivnost, kako smo i planirali, svela na izdanje šest brojeva časopisa (četiri broja i jedan dvo-broj) »Ribarstvo Jugoslavije«. U dosadašnjim uvjetima i to je velika stvar jer je izdavačka djelatnost postala nevjerojatno skupa. Tiskare više ne pristaju na godišnje predrakunske cijene, nego na polugodišnje ili se čak za svaki broj traži nova cijena, i to nakon što broj izađe.

Nama je u drugom polugodištu cijena tiska povišena 108%. Moramo ipak biti zadovoljni jer smo od SIZ-a znatnosti SRH dobili financijsku pomoć čak veću nego smo tražili. To je rezultat najviše ocjene našeg časopisa, i u uređivačkom pogledu i s obzirom na kvalitetu članaka. Na to moramo biti ponosni ali nas to i obavezuje. Treba također istaknuti da u protekloj godini nismo imali teškoća ni nedostataka autorskih priloga, što nas iznenađuje i čemu se veselimo.

Stručne sekcije

I na kraju ovog napisa osvrnut ćemo se na rad stručnih sekcija Poslovne zajednice. Budući da o tome neće biti posebnih članaka, ovi će prikazi biti nešto opširniji

Godišnji sastanak Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva i Savjetovanje o potrošnji ribe i marketingu

U Bugojnu je od 31. 5. do 2. 6. 1988. održana važna ribarska manifestacija. Središnji je događaj bio znanstveno-stručno savjetovanje o potrošnji ribe i marketingu, na što se nadovezao razgovor privrednika s novinarima. Godišnji sastanak Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva uz stručnu ekskurziju u Jajce zaokružio je taj uspješan ribarski skup.

Organizator cijele manifestacije bila je Poslovna zajednica, a suorganizator konferencije za novinare bio je NIRO »Privredni pregled« iz Beograda. Gostoljubivi domaćini bili su »Poljoproduct«, »Kooperacija« — »Ribogojilište« i hotel »Akvarium«, svi u sastavu kombinata »Inpo«, Bugojno. U njihovim rukovodiocima dipl. inž. Dragutinu Čelini i

Slika 1. Organizatori ribarskog skupa u Bugojnu Nada Mustapić, Radojle Milinković i Cvjetan Bojčić ispred ulaza u konferencijsku dvoranu Doma kulture s motom skupa — »više ribe — više zdravlja«

Slika 2. Pastrvaši Jugoslavije ispred Doma kulture u Bugojnu

Slika 3. Radojle Milinković s gostima i domaćinima: Nedeljko Drakul, predsjednik SO Bugojno, Zeir Mlivo, predsjednik IO SO Bugojno, Dragutin Čelina, dipl. inž., direktor RO »Poljoproduct«, i Tomas Mladen, dipl. occc. direktor OOK »Kooperacija«

dipl. oec. Mladenu Tomasu, Draganu Čoriću i dipl. vet. Nadi Mustapić, našli smo vrijedne suradnike i izvršne organizatore.

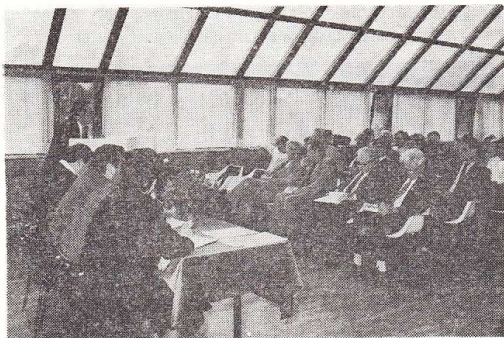
Stručne spoznaje i ugodne trenutke upotpunili su drugovi iz Ribogojilišta »Jezero« u Jajcu s direktorom Ismetom Beširevićem na čelu.

Savjetovanje je otvorio dr. Radojle Milinković, predsjednik Stručne sekcije. Nakon izbora radnog predsjedništva, u koje su, uz Milinkovića, ušli dipl. vet. Nada Mustapić i dipl. vet. mr. Jože Ocvirk utvrđen je i dnevni red.

Slika 4. Radno predsjedništvo Savjetovanja — dr. inž. Radojle Milinković, Nada Mustapić, dipl. vet., mr. Jože Ocvirk, dipl. vet.

Zatim je drug Zeir Mlivo, predsjednik Izvršnog odbora Skupštine općine Bugojno pozdravio ribare Jugoslavije i u kratkom izlaganju prisutnima približio Bugojno i bugojanski kraj, koji su ušli u našu najnoviju povijest. U njemu je Titova lovačka rezidencija sada pretvorena u muzej, u koju je on rado dolazio i s brojnim državicima vodio plodne razgovore.

Slika 5. Sudionici Savjetovanja pri izlaganju referata Mehmeda Alibašić, dipl. oec.

U radnom dijelu Savjetovanja podneseni su ovi referati:

1. Nada Mustapić, dipl. vet.: »Kombinat 'Inpo' i 'Ribogojilište Bugojno'«

2. Dr. Radojle Milinković: »Proizvodnja i potrošnja pastrva u Jugoslaviji«
3. Dr. Krešimir Pažur: »Mogućnost plasmana pastrva i primjena marketinške koncepcije«
4. Nada Đokić, dipl. vet, i mr. Božidar Kulišić: »Priprema ribe za tržište smrzanjem s CO₂«
5. Mehmed Alibašić dipl. oec.: »Moderna linija za preradu pastrva«
6. Dr. Gerhard Kochseder: »Uloga vitamina u prehrani kalifornijske pastrve«

Uočava se da većina referata razmatra glavnu temu savjetovanja: potrošnju i marketing. U prvom referatu Nada je Mustapić izvjestila o historijatu i proizvodnji ribogojilišta. U zadnjem referatu Austrijanac dr. Gerhard Kochseder iznio je zanimljiv referat s važnim i novim podacima o ulozi vitamina u prehrani riba. Nakon referata razvila se plodna diskusija u kojoj su sudjelovali mnogi prisutni ribarski stručnjaci. Izdvojiti ćemo neke najzanimljivije koji upotpunjuju osnovnu tematiku.

Dr. Radojle Milinković smatra da je cijena prerade danas visoka, 65—70% viša od cijene ulazne pastrve, budući da samo na kalo otpada 15—16%. Ipak smatra da se riba mora preradivati, jer nam prerada omogućuje 20—30% veću potrošnju, što znači i proizvodnju. To je osobito važno ljeti kada je smanjena potrošnja ribe u živome stanju, pa se zbog toga mora zaustaviti proizvodnja. Također smatra da nam je jedina šansa u izvozu upravo prerađena, smrznuta pastrva. Međutim, smatra da ne treba pretjerivati i da sad svi odjednom idu graditi pogone za preradu. Misli da su ove dvije već instalirane linije u Kninu, a osobito u Novom Pazaru zasada dovoljne.

Mehmed Alibašić iz Novog Pazara u svojem je usmenom referatu iznio osnovne karakteristike linije za preradu pastrva. U raspravi je dodao da kalkulacija cijena potvrđuje rentabilnost toga posla. Imaju sklopljene ugovore u Evropi, što upućuje na opravdanost investicije. Ipak smatra da stimulacije u izvozu za prerađenu ribu, o čemu se odlučuje u STOF-u, moraju biti više od cijena za živu ribu, jer je to finalni proizvod. On traži podršku ovog skupa za takvo opredjeljenje.

Mr. Ljupko Papić postavio je pitanje koliko bolesti riba utječu na higijensku ispravnost mesa.

Prof. dr. Midhad Čanković, odgovarajući na to pitanje, obavijestio je o postojećem Pravilniku u kojemu su naši normativi, napose za teške metale i parazite u morskoj ribi, znatno rigorozniji od mnogih inozemnih. Predlagači su tih mjera uglavnom sanitarci liječnici, koji nisu stručnjaci za riblje bolesti, a ne žele surađivati s veterinarima. Zbog toga ima velikih problema u uvozu i izvozu.

Inž. Đurđa Marošević ne slaže se s nekim mišljenjima da smrznuta riba nije kvalitetna. Ona je u pogledu sadržaja bakterija i parazita čak kvalitetnija od žive i svježije ribe. Inače, prerada slatkododne ribe u njihovoj se tvornici »Irida« u Daruvaru pokriva i tvornica posluje rentabilno.

Nekoliko diskutanata pokrenulo je pitanja cijena pastrva (Kulišić, Brzić, Pažur). Oni smatraju da su one visoke, ali zbog visokih troškova i trgovačkih prodajnih marži.

Prof. dr. Krešimir Pažur upozorava na to da u nas dogovaranje cijena vodi monopolizmu, a ne tržišnoj orijentaciji, u čemu svoju ulogu ima i naša Poslovna zajednica.

no na takvo su nas ponašanje natjerale prilike. U cijenu koštanja proizvođači trpaju troškove transporta, prerade, a to bi moralo biti uključivo u prometnu cijenu. U Evropi je to drukčije. Tamo proizvodna cijena u maloprodajnoj čini samo 48%.

Profesor Pažur dalje smatra da ribarstvo, sigurno, neće ubuduće biti stimulirano od države jer je malo pa zato smatra da perspektiva razvoja nije ohrabrujuća i ne preporučuje investiranje u nove ribnjake.

Prof. dr. Đorđe Kosorić imao je drukčije mišljenje o perspektivi razvoja ribarstva. Smatra da je pitanje razvoja konceptijski različito po republikama. U BiH su konstatali da su poljoprivreda i ribarstvo dosad u zaostatku pa se želi proširiti ribarstvo, i hladnovodno i toplovodno, pa SIZ za nauku daje sredstva za izradu stručno-znanstvenih podloga. I općenito smatra da je perspektiva Jugoslavena u tome da jedu piletinu i ribu, a ne teletinu.

Press-konferencija »Više ribe za više zdravlja«

Pod tim je nazivom održan razgovor između privrednika i novinara. Kroz razgovor su vodili: Saša Kralj, predstavnik »Privrednog pregleda« iz Beograda, zaposlen u IP Cen-

Slika 6. Voditelji press konferencije — Saša Kralj iz »Privrednog pregleda«, inž. Cvjetan Bojčić iz Ribozajednice i inž. Dragutin Čelina iz SOUR-a »INPO« Bugojno

tru Zagreb, inž. Dragutin Čelina, direktor RO »Poljoprodukt« u sastavu »Inpo« iz Bugojna i inž. Cvjetan Bojčić, direktor Ribozajednice.

Nakon uvodnog izlaganja Saše Kralja, dr. Radojle Milinković i dr. Krešimir Pažur kratko su preporučili svoje referate sa savjetovanja. Zatim je dipl. vet. Nada Mustapić pročitala referat »Nutricionistička i zdravstvena vrijednost riba«. Referat Marije Kolar iz Poslovne zajednice za unapređenje turizma Hrvatske pod naslovom »Mogućnosti i putovi povećanja plasmana potrošnje pastrva u turističkim područjima« nije pročitana radi nedolaska referenta, ali je zato njegov kratak sadržaj bio otisnut u materijalima uz pozive koji su otišli na više od 100 adresa redakcija novina, časopisa, radija i televizije.

Dakle konferencija je bila dobro pripremljena i popraćena kvalitetnim i sadržajnim materijalima, ali je odziv, nažalost, bio vrlo slab. I unatoč tome dijalog s ono malo

Slika 7. Priprema za degustaciju ribljih specijaliteta — dimilice s pastrvama

novinara je bio sadržajan i konstruktivan. Na kraju razgovora priređena je nagradna degustacija ribljih specijaliteta — toplo dimljena pastrva u atraktivnim dimilicama i salata od lososa. Pravo natjecanja imali su svi prisutni, zadatak je bio kratak reportažni opis specijaliteta, a pet ravnopravnih nagrada bile su dimilice, novi proizvod »Patenta« iz Osijeka. Dimilice su osvojila dva ribara i tri novinara. Tko je novirama kriv što su ih ribari nadmašili u njihovu zanatu.

Red je da se zahvalimo RO »Šibenka« za losose i Ribogojilištu Bugojno za pastrve, koji su ih za degustaciju poklonili.

To je bio jedan od prvih naših pokušaja osmišljene akcije propagande potrošnje ribe. Uspjeh je samo polovičan. Nadali smo se boljemu odazivu novinara i hotelsko-ugostiteljskih i turističkih poduzeća. Pogotovo smo se nadali boljim rezultatima komercijalnog ugovaranja isporuka ribe za jadransko turističko područje. Kada smo od naših proizvođača zatražili konkretne ponude količina pastrva te rokove i uvjete, što bi Poslovnoj zajednici za unapređenje turizma poslužilo da organizira ugovaranje, javila su se samo četiri naša proizvođača. O čemu se tu radi? Savjetovanje o potrošnji ribe i marketingu jednoglasno su tražili svi pastrvaši. Uložili smo mnogo truda i sredstava i smatramo da smo dobro propagirali potrošnju ribe. A kada trgovačke kuće traže od nas konkretne ponude i ugovore, mi odustajemo. Nameće se zaključak da nismo sposobni za suvremeno tržišno poslovanje, a onda nam marketing i ne treba.

Godišnji sastanak Stručne sekcije

Ovogodišnje druženje pastrvaša u Bugojnu završeno je sastankom Stručne sekcije. Raspravljalo se o tekućoj problematici. Zatraženo je da Poslovna zajednica učini sve da se uvoz hrane za riblju mlađ prebaci s režima LBO na LB, odnosno potpuno slobodno. (To je uspjelo pri kraju godine pa smo dobili odobrenje slobodnog uvoza 1500 tona hrane.)

O Fondu za razvoj ribarstva (nauke) pri Poslovnoj zajednici informirao je inž. Cvjetan Bojčić. Vrlo malo orga-

nizacija pastrvskog ribogojstva pristupilo je tom Fondu, pa ostale pozivamo da to učine. Jasno je, naime, da ri pastrvsko ribogojstvo ne može bez nauke.

Na kraju je odlučeno da se sastank sekcije iduće godine održi na Ribogojilištu »Perućac« u sastavu Ribarskog

Slika 8. Dr. Radoje Milinković, predsjednik Stručne sekcije pastrvskog ribogojstva Jugoslavije otvara Savjetovanje

Slika 9. Nada Mustapić, dipl. vet., rukovodilac Ribogojilišta Bugojno, čita referat o Ribogojilištu i SOUR-u »INPO«

Slika 10. Prof. dr. Krešimir Pažur izlaže svoj referat »Mogućnosti plasmana pastrva i potreba primjene marketinške koncepcije«

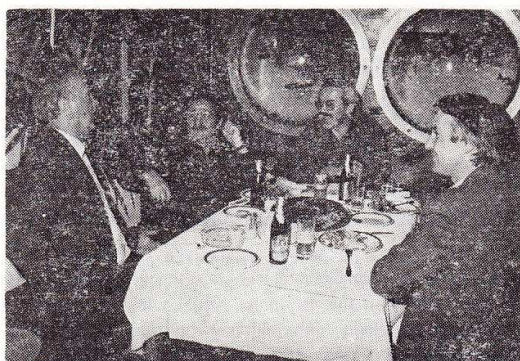

Slika 11. Dr. Gerhard Kochseder iz tvrtke »Tako Tagger«, Graz, Austrija, izlaže referat o vitaminima u prehrani pastrve

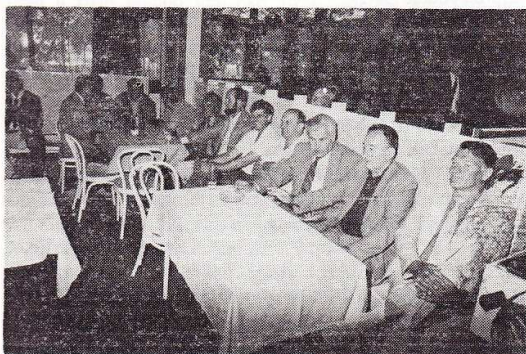
gazdinstva »Beograd«. Glavne bi teme bile »Selekcija u pastrvskoj proizvodnji« (rezultati introdukcije soja »kaamlops«) i »Proizvodnja mladi divljih riba i poribljavanje vinskih voda«.

Slika 12. Brojni sudionici ribarskog Savjetovanja u lijepoj i funkcionalnoj konferencijskoj dvorani Doma kulture u Bugojnu

Slika 15. Oko stola pokraj atraktivnog akvarija hotela »Akvarium« ribari za aperativa slušaju ribarsko-bosanske viceve Fehima Saračevića

Slika 13. Sudionici konferencije za novinare u dvorani hotela »Akvarium«

Slika 14. Novinari-dopisnici većine dnevnih listova aktivno su sudjelovali na press-konferenciji i degustaciji ribljih specijaliteta

Godišnji sastanak Stručne sekcije šaraskog ribnjačarstva i Savjetovanje na temu »Nova saznanja o tehnologiji proizvodnje u šaranskom ribnjačarstvu«

Godišnji sastanak šaranaša i Savjetovanje održani su u Prijedoru od 20. do 21. 10. 1988. Domaćin sastanka bila je RO »Riboprodukt« iz Prijedora, koji je odlično obavio sve tehničke pripreme.

Godišnji sastanak stručne sekcije šaranskog ribnjačarstva počeo je razgledavanjem i prikazom ribarske opreme. Radna organizacija »Remont« iz sastava PIK-a »Belje« demonstrirala je jednostavnu snažnu pumpu za upumpavanje i ispumpavanje vode iz ribnjaka, kapaciteta oko 18 000 l/min, koja je pobudila veliku pažnju. Osim pumpe izložila je svoju poznatu ribarsku opremu — transportne bazene, košare, žljebove i kotliče, sve od aluminija i kvalitetno.

Karlovačka »Jugoturbina« izložila je vatrogasni agregat ali prilagođen za pumpanje mulja iz ribolovnih jama. Kada se taj stroj dotjera, bit će velika pomoć šaranskim ribnjacima.

Nakon dobrodošle zakuske, ribari su se preselili u hotel »Prijedor« gdje je organiziran »Okrugli stol« o temi »Iskustva prakse s različitim intenzitetom proizvodnje ribe u šaranskim ribnjacima«. Voditelji su bili inž. Stjepan Krnjaković i inž. Mirko Turk, a uvodno je izlaganje imao inž. Mirko Turk. Bilo je zamišljeno da u razgovoru glavnu riječ vode tehnolozi i da iznesu vlastite rezultate i iskustva. Zamisao se, nažalost, nije ostvarila, pa su glavnu riječ vodili prof. N. Fijan, mr. M. Runac, mr. Lj. Kajgana, mr. Veljo Đorđević i inž. M. Turk. Ipak je bilo korisno, jer su se slobodno i bez vremenskog tjesnaca razmjenjivale misli o zadanoj temi.

Na početku »Okruglog stola« riječ je dana proizvođačima opreme da ribare upoznaju sa svojom opremom i proizvodnim planovima. Njima su se priključili predstavnik »Autohrvatske« iz Zagreba koji se ribarima predstavio kao trgovački organizator i posrednik za svu ribarsku opremu.

Predstavnik »Krme« iz Novog Mesta informirao je skup o proizvodnji industrijske peletirane hrane za šarane.

Predstavnici »Hidroregulacije« iz Bjelovara obavijestili su ribare o svojoj dugogodišnjoj aktivnosti u gradnji i projektiranju brojnih ribnjaka i ponudili svoje usluge. Oni su nas upoznali i s novim propisom o uporabnoj dozvoli ribnjaka, ranije vodnoj koncesiji, za koju oni mogu organizirati izradu potrebne dokumentacije. (Želimo istaknuti da mnoge ribarske organizacije gaje dobre poslovne odnose s bjelovarskom »Hidroregulacijom« i da je ona novčano potpomogla održavanje našeg skupa u Prijedoru.)

Savjetovanje »Nova saznanja o tehnologiji proizvodnje u šaranskom ribnjačarstvu« održano je drugog dana pod vodstvom inž. Stjepana Krnjakovića, predsjednika Sekcije, i inž. Zijada Mahmuljina, direktora RO »Riboprodukt« iz Prijedora.

Inž. Stjepan Krnjaković otvorio je Savjetovanje i dao riječ predsjedniku Izvršnog odbora Općinske skupštine Prijedora Saraljić Mehmedaliji. On je pozdravio sudionike i ukratko izložio »osobnu kartu« općine i grada Prijedora. Podsjetio nas je na legendarnu Kozaru i na herojsku borbu Krajišnika u NOB-u.

Zatim je Savjetovanje pozdravio dipl. oec. Fikret Cerić — direktor RO za naučnoistraživački rad SOUR-a AIPK B. Luka, u čijem je sastavu »Riboprodukt«. On je ukratko iznio osnovne podatke o AIK-u i o mjestu ribarstva. Ustvrdio je da se na ribarstvo ozbiljno računa i da će mu se posvećivati još veća pažnja.

Zatim se prešlo na izlaganje pripremljenih referata:

1. Dr Đorđe Hristić: ISKUSTVA U PROIZVODNJI MEŠANOG UZGOJA ŠARANA I BILJOJEDA NA RIBNJACIMA RABARSKOG GAZDINSTVA »BEOGRAD«
2. Dr. Ljubica Debeljak: DINAMIKA KISIKA U ŠARANSKOM RIBNJAKU U FUNKCIJI INTENZIFIKACIJE PROIZVODNJE
3. Mr. Roman Safner i sur.: UPOTREBA INAKTIVNOG KVASCA U HRANI RIBA
4. Inž. Mirko Turk i sur.: METODE POVEĆANJA PROIZVODNJE RIBE S GLEDIŠTA VEĆE EKONOMSKE EFIKASNOSTI U ŠARANSKIM RIBNJACIMA
5. Dipl. vet. Snježana Zrnčić i sur.: NOVA SAZNAJNA O UPALI RIBLJEG MJEHURA
6. Dipl. vet. Snježana Zrnčić i sur.: DJELOVANJE FUNGICIDNA NA UPALU RIBLJEG MJEHURA
7. He Guo Hva i sur.: RIBNJAČARSTVO U KINI.

Usmeno izlaganje predstavnika kineske ribarske delegacije, zamjenika predsjednika odjela za proizvodnju Pekinške korporacije za ribarstvo, održano je uz prevođenje prof. dr. Nikole Fijana.

Poslije izlaganja referata otvorena je rasprava. O šest domaćih referata diskutiralo se vrlo malo. Tome je svakako pridonijelo zanimljivo izlaganje kineskih predstavnika, koje je izmamilo najviše pitanja u raspravi. Budući da je izlaganje bilo usmeno i neće više biti objavljeno, iznijet ćemo nekoliko najvažnijih podataka koje smo uspjeli zabilježiti.

Ukupna proizvodnja i ulov slatkovodne i morske ribe u Kini iznosi 9 450 000 tona. Površina je slatkovodnih voda 6 milijuna hektara, a ukupna proizvodnja i ulov 5 milijuna tona. Samo proizvodnja slatkovodne ribe, školjaka i bilja iznosi 3,5—4 milijuna tona. U usporedbi s prošlom godinom, znatno se povećala.

Na području Pekinga, odakle dolazi delegacija, imaju 8 000 ha ribnjaka, proizvodnju od 30 000 tona i prosječni prinos od 3 750 kg/ha. Uzgajaju šarane, bijelog amura, bijelog i sivog glavaša i kalifornijsku pastrvu.

Razvili su tri metode proizvodnje: tradicionalnu kinesku polikulturu, monokulturu raznih vrsta riba — šarana, amura, glavaša, tilapije te intenzivnu proizvodnju šarana.

Pri intenzivnoj proizvodnji prakticiraju dva oblika: u ribnjacima i u kavezima.

Intenzivnu proizvodnju imaju na oko 1 000 ha ili 12% površina, a proizvedu 8 000 tona ili 26% proizvodnje, odnosno 7 500—8 000 kg/ha. Osnovne su značajke i standardi proizvodnje ovi:

- ribnjaci za uzgoj jednomjesečnih šarančića 0,2—0,3 ha
- ribnjaci za uzgoj jednogodišnjeg mlađa 0,3—0,7 ha
- ribnjaci za uzgoj dvogodišnjeg šarana 0,7—1 ha
- dubina ribnjaka 2—2,5 m.

Najvažnije su komponente te proizvodnje kombinacija tradicionalnih i modernih metoda. Mriješćenje se obavlja u posebnim betonskim bazenima s hipofizacijom matica. Upotrebljavaju kvalitetnu peletiranu hranu prilagođenu dobi i strojeve, aeratore, za osiguranje potrebne koncentracije kisika. Hranu čini 35% ribljev brašna, a drugih 35% sojina brašna te suncokretovo, pšenično i rižino brašno. Hrana za mlađ ima 35% proteina, a za konzum 30%. Ukupna je energija 3 600—3 800 kkal, masti 4% za mlađ te 2,5% za konzum. Za kg ribe potroše 500—600 g proteina čija je iskorištenost 27%. Hrani se obavezno dodaju dodaci — aminokiselinski, vitaminski, mineralni i stimulatori rasta.

Za aeraciju hektara ribnjaka upotrijebe 7,5 KW energije a za transport i preradu ribe također 7,5 KW.

Intenzivnu proizvodnju u kavezima na jezerima (akumulacijama) osigurali su u 6 ha kaveza i postigli prinose od 750 tona/ha. U kavezima ima dovoljno kisika. U tom obliku proizvodnje ima ekoloških problema oko otpadnih voda (fekalije riba).

Tako je i ovaj skup šaranaša uspješno završen. Nije odlučeno gdje, ali će se i iduće godine, sigurno, ponovno organizirati slično.

Na kraju recimo i to da je teško bilo ukratko prikazati godišnju aktivnost Poslovne zajednice. Međutim ona je ovoliko prostora zaslužila i poradi te opsežne aktivnosti, ali i kao izdavač ovog časopisa.

CVJETAN BOJČIĆ, dipl. inž.